

آزادی اطلاعات در فضای سایبر

از منظر حقوق بین الملل

مؤلفان:

پری حسین پور

مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد نقره و واحد بین المللی سولدوز

علی صابر نژاد

دانشجوی دکتری حقوق بین الملل

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	حسین پور، پری
عنوان و نام پدیدآور	آزادی اطلاعات در فضای سایبر از منظر حقوق بین الملل
مشخصات نشر	مولفان پری حسین پور، علی صابر نژاد.
شابک	تهران: مجد، ۱۳۹۴.
وضعیت فهرست نویسی	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۴۴۳-۸
موضوع	فیبا
موضوع	آزادی اطلاعات (حقوق بین الملل)
موضوع	اعلامیه جهانی حقوق بشر
موضوع	فضای مجازی -- تدابیر ایمنی
موضوع	شبکه های کامپیوتری -- تدابیر ایمنی
موضوع	اینترنت -- تدابیر ایمنی
شماره افزوده	صابر نژاد، علی
رده بندی کنگره	۱۳۹۴ ۵۵۴/ح K۳۲۵۵
رده بندی دیویی	۳۴۱/۷۵۷
شماره کتابشناسی ملی	۳۹۳۰۵۵۴

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد مختلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

آزادی اطلاعات در فضای سایبر از منظر حقوق بین الملل

مولفان: پری حسین پور، علی صابر نژاد

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۴ تعداد: ۵۰۰ نسخه
حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.
دفتر مرکزی:

تهران، خیابان ۱۲ فروردین، تقاطع خیابان وحید نظری، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۹۱۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۴۴۳-۸

ISBN: 978-600-193-443-8

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعمیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (میری جاوید)، تقاطع شهدای زاهدانمیری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸
فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

مقدمه	۹
فصل اول: مفاهیم و مبانی نظری	۱۱
۱-۱. مفهوم آزادی اطلاعات	۱۳
۱-۱-۱. معنای عام	۱۳
۱-۱-۲. معنای خاص	۱۴
۱-۲. تاریخچه حمایت از آزادی اطلاعات در حقوق بین الملل (از حمایت سنتی تا ساینبری)	۱۶
۳-۱. مبانی آزادی اطلاعات در فضای سایر	۱۹
۱-۳-۱. مبانی سیاسی	۱۹
۱-۳-۲. رفع ضعفهای آزادی بیان	۱۹
۲-۱-۳-۱. حق مشارکت در تعیین سرنوشت	۲۱
۳-۱-۳-۱. شفافسازی امور دولتی	۲۲
۲-۳-۱. مبانی حقوقی	۲۴
۱-۲-۳-۱. تعلق اطلاعات به مردم و پاسخگویی دولتی	۲۴
۲-۲-۳-۱. خلاف قاعده بودن مجرم‌انگی	۲۵
۳-۲-۳-۱. مبارزه با فساد مالی و اداری	۲۵
۳-۳-۱. مبانی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی	۲۶
فصل دوم: فضای ساینبری و آزادی اطلاعات در آن	۲۷
۱-۲. فضای سایر	۳۰
۲-۲. آزادی اطلاعات در فضای ساینبری	۳۳
۱-۲-۲. رسانه‌های جمعی و آزادی اطلاعات	۳۳
۱-۲-۲. رادیو	۳۴
۲-۲-۲. تلویزیون	۳۴
۳-۲-۲. ماهواره	۳۵
۲-۲-۲. آزادی اطلاعات در رایانه و فضای اینترنت	۳۹
۳-۲-۲. مزایا و محدودیت‌های فضای ساینبری برای آزادی اطلاعات	۴۲

- ۴۲..... ۱-۳-۲. مزایای فضای سایبر برای آزادی اطلاعات
- ۴۴..... ۲-۳-۲. محدودیت های فضای سایبر در تحقق آزادی اطلاعات
- ۴۵..... ۱-۳-۲-۲. ضعف زیر ساخت های فناوری اطلاعات
- ۴۶..... ۲-۳-۲-۲. خطرپذیری داده های الکترونیکی
- ۴۸..... ۳-۲-۳-۲. قواعد اخلاقی و رفتاری

فصل سوم: استثنائات آزادی اطلاعات در فضای سایبر

- ۵۳..... ۱-۳. مشروعیت استثنائات در حقوق بین الملل
- ۵۵..... ۲-۳. گونه شناسی استثنائات
- ۵۵..... ۱-۲-۳. امنیت ملی
- ۵۸..... ۲-۲-۳. حریم خصوصی
- ۶۲..... ۳-۲-۳. حمایت از سلامتی افراد
- ۶۵..... ۴-۲-۳. حمایت از اسرار دولتی
- ۶۷..... ۵-۲-۳. حمایت از مالکیت های فکری و منافع اقتصادی
- ۶۷..... ۱-۵-۲-۳. حقوق مالکیت فکری
- ۶۹..... ۲-۵-۲-۳. حمایت از منافع اقتصادی
- ۷۱..... ۶-۲-۳. حمایت از اسناد و تصمیمات قوام نیافته
- ۷۱..... ۱-۶-۲-۳. نشست ها و بررسی های غیرعلنی امور حکومتی
- ۷۳..... ۲-۶-۲-۳. حمایت از تحقیقات قانونی
- ۷۴..... ۱-۲-۶-۲-۳. مفهوم تحقیقات قانونی
- ۲-۲-۶-۲-۳. مبانی حمایت از مستثنی بودن تحقیقات قانونی از
- ۷۴..... آزادی اطلاعات در فضای سایبر
- ۷۶..... ۳-۲-۶-۲-۳. گونه شناسی تحقیقات قانونی

فصل چهارم: اقدامات بین المللی در حمایت از آزادی اطلاعات در

- ۷۹..... فضای سایبر
- ۸۳..... ۱-۴. اسناد بین المللی
- ۸۴..... ۱-۱-۴. اعلامیه جهانی حقوق بشر
- ۸۵..... ۲-۱-۴. میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی
- ۸۶..... ۳-۱-۴. کنوانسیون حقوق کودک
- ۸۷..... ۴-۱-۴. اجلاس جهانی سران درباره ی جامعه اطلاعاتی

فهرست مطالب □ ۷

۱-۴-۱-۴	نقشه عمل اجلاس عالی سران درباره ی جامعه اطلاعاتی	۸۸
۱-۴-۲-۴	بیانیه اصول اجلاس عالی سران درباره ی جامعه	
۱-۴-۳-۴	اطلاعاتی	۹۰
۱-۴-۳-۴	سند دستور جلسه اجلاس تونس درباره ی جامعه ی	
۱-۴-۴-۴	اطلاعاتی	۹۲
۱-۴-۴-۴	سند تعهد تونس	۹۲
۱-۴-۲-۴	اسناد منطقه ای	۹۵
۱-۴-۱-۲-۴	کنوانسیون اروپایی حقوق بشر	۹۵
۱-۴-۲-۲-۴	کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر	۹۷
۱-۴-۳-۲-۴	مشور آفریقایی حقوق بشر و مردم	۹۹
۱-۴-۴-۲-۴	کشورهای مشترک المنافع	۱۰۰
۱-۴-۵-۲-۴	اعلامیه حقوق بشر اسلامی	۱۰۱
۱-۴-۳-۳-۴	سازمان های غیر دولتی	۱۰۳
۱-۴-۱-۳-۴	سازمان غیر دولتی منطقه ای انجمن مطبوعات آمریکایی	۱۰۴
۱-۴-۲-۳-۴	سازمان غیر دولتی ماده ی ۱۹ اعلامیه ی حقوق بشر	۱۰۵
۱-۴-۴-۴	عرف بین المللی	۱۰۶
۱۰۹	پیوست	
۱۱۵	منابع و مآخذ	

مقدمه

از اول تاریخ پدید آمدن بشر، این موجود تفکر آزادی و زیستن در جامعه ای آزاد را در نهاد خود به یدک می کشد. هر چند که این حق در طول تاریخ به بهانه های مختلف از او سلب شده است ولی همواره و در طول تاریخ پیوسته یکی از خواسته های اساسی او بوده است. بعد از انقلاب کبیر فرانسه و مطرح شدن حکومت مردم بر مردم در سده های اخیر و بحث حکومت دموکراتیک، بشر پیوسته این تفکر را در ذهن خود می پروراند، که باید برای تحقق خواسته هایش به آنچه حکومت انجام می دهد نظارت داشته باشد و این مسئله موضوعی به نام آزادی اطلاعات^۱ را رشد و نمو داد و این اصل برای اولین بار در قرن هجدهم میلادی در کشور سوئد مورد پذیرش قرار گرفت.

از سویی دیگر پیشرفت تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات در عصر جدید محیط تازه ای را مطرح کرد که به آن فضای سایبر^۲ می گویند. در این محیط جدید معیارهای سابق رنگ باخته اند؛ از آنجا که اشخاص به صورت عینی در آن حضور ندارند می توانند با مراجعه به سایت های دولتی از اطلاعات موجود برخوردار بوده و از آن ها آگاه شوند.

از طرفی دیگر اگر دولت ها نیز بخواهند که این کار را انجام دهند در این فضا به راحتی می توانند اطلاعات را با نمایه کردن در یک سایت اینترنتی در اختیار اشخاص قرار دهند. از نگاهی ژرف تر می توان به این نتیجه دست یافت که با به کارگیری این فضا برای تبادل اطلاعات و انجام ارتباطات موجبات تغییر مناسبات و روابط بشری را فراهم آورده است. علی الخصوص با ورود این فضا به حیطه کلیه ی فعالیت های بشری آن ها را تحت تاثیر قرار داده و به خوبی پیداست که وجود ظرفیت های این فضا می تواند برای بحث آزادی اطلاعات مفید باشد و همین مساله است که این فکر را در ذهن ما تداعی نموده است که در پژوهش حاضر، این مسئله را تحلیل نماییم.

1 Freedom of information

2 Cyber space

بنابر آن چه گفته شده است ضرورت حمایت از آزادی اطلاعات در فضای سایبری یک امر بدیهی است بنابراین تحلیل اینکه چه حمایت هایی از این موضوع به عمل آمده است ضروری می نماید. از سوی دیگر بررسی این که چه حمایت هایی از این مسئله در فضای جدید انجام می گیرد بی نیاز از بررسی موارد قانونی که مقرراتی در این عرصه روا داشته اند نمی باشد. در پژوهش حاضر به این مسئله پرداخته می شود که حقوق بین الملل به عنوان یک حقوق جهان شمول، چه حمایتی از آزادی اطلاعات در فضای سایبر انجام می دهد. در واقع، سوال اساسی این است که طور کلی مفهوم آزادی اطلاعات در فضای سایبر چه می تواند باشد؟ و بنابراین مفهوم ارائه شده چه عواملی موجبات نقض این آزادی اطلاعات می باشند و استثنائات آن کدامند؟ از سوی دیگر، حمایت اسناد بین المللی از این موضوع به چه شکلی است و آیا مسئولیت های مقرر شده یا نه؟

همچنین ذکر این نکته اهمیت شایانی دارد که با توجه به مراتب مذکور و اولویت های جهانی در عرصه ی حمایت از آزادی اطلاعات در فضای سایبری بحث اصلی و هدف اولویت دار این پژوهش تبیین جایگاه آزادی اطلاعات در فضای سایبری و تحلیل چگونگی حمایت حقوق بین الملل از این موضوع می باشد.

شایان ذکر است که نویسندگان این اثر با کمال افتخار پذیرای انتقادات سازنده ی خوانندگان فرهیخته خواهند بود.^۱

^۱ Ali.sabernjad@gmail.com